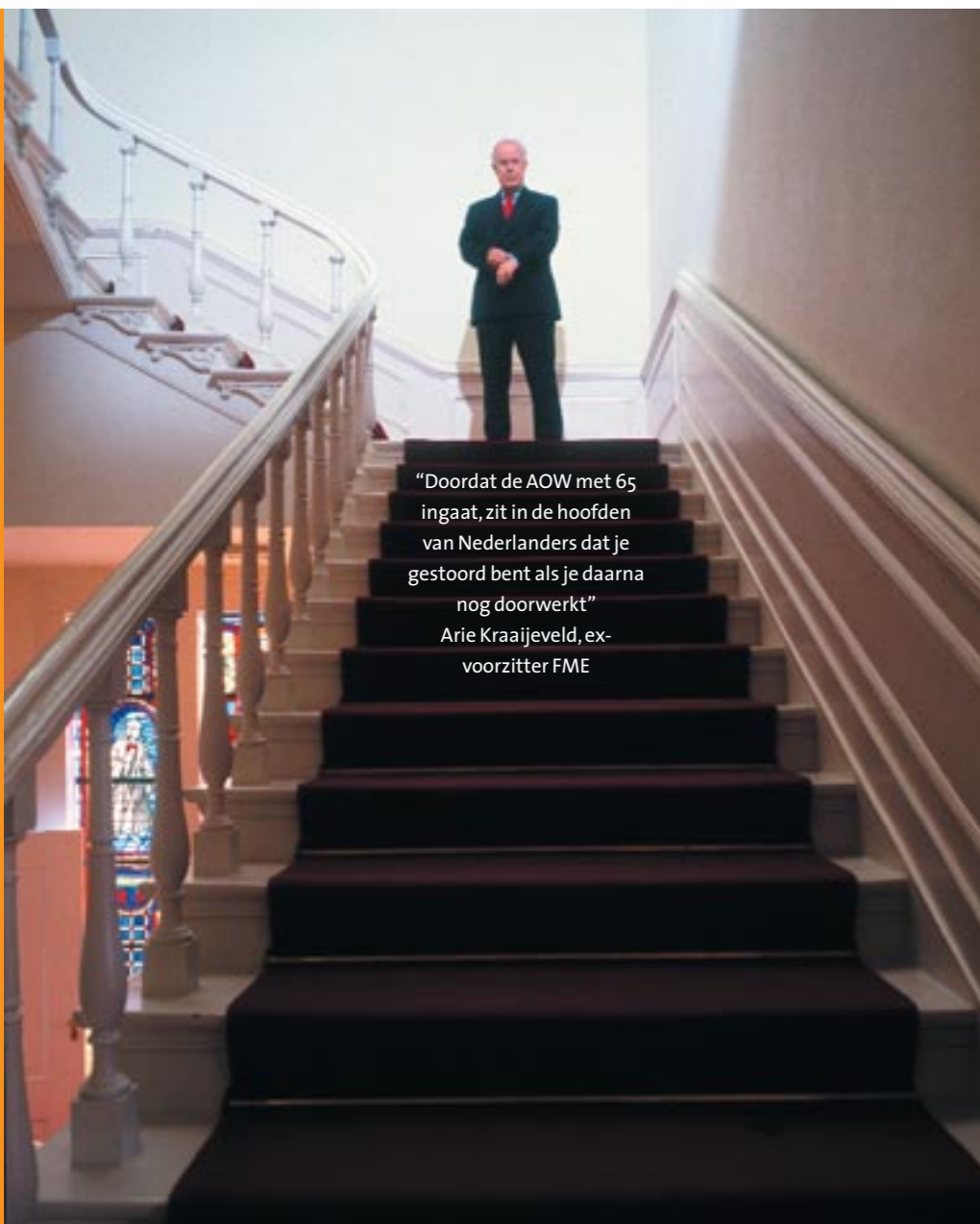

AOW-leeftijd ietsiepietsie optrekken

De 65-jaarsbarrière

64

PEOPLE PLANET PROFIT + SUMMER 2005 + PLATFORM

“Doordat de AOW met 65 ingaat, zit in de hoofden van Nederlanders dat je gestoord bent als je daarna nog doorwerkt”
Arie Kraaijeveld, ex-voorzitter FME

VOOR verhoging van de AOW-leeftijd

De AOW wordt te duur, is de heilige overtuiging van Arie Kraaijeveld, ex-voorzitter van de metaalwerkgeversvereniging FME. “Daarom moeten we nu eigenlijk de AOW-leeftijd ietsiepietsie gaan optrekken. Elk jaar een maand erbij.” Maar werknemersvoorman Henk van der Kolk wil aan het ‘ijkpunt van 65 jaar’ niet gaan ‘morrelen’. Zeker, deze ooit gekozen leeftijdsgrens “heeft geen eeuwigheidswaarde. Dat zeggen we ook niet. Maar flexibilisering van het pensioenstelsel is beter. Heel geleidelijk aan.”

Door Astrid van Unen Fotografie door Daan Zuiderwijk

Het is zomaar bedacht, de leeftijd van 65 als moment om van de rust te gaan genieten. Europa dankt die leeftijd aan de Duitse staatsman Bismarck. Hij stelde als eerste politicus een ‘pensioenregeling’ in voor mensen die 65 jaar werden, in de wetenschap dat een deel van de bevolking deze leeftijd toch niet zou halen en de staatskas dus niet extreem werd belast. Dat was eind negentiende eeuw. De gemiddelde levensverwachting lag toen op 67. In de jaren vijftig van de vorige eeuw nam toenmalig minister-president Willem Drees het Bismarckiaanse model in Nederland over. De gemiddelde levensverwachting lag toen op 72 jaar. Anno 2005 worden mensen gemiddeld 78 jaar

65

PEOPLE PLANET PROFIT + SUMMER 2005 + PLATFORM

“Waarom een AOW-leeftijd op 67 of met zeventig jaar? Omdat dat alleen leuk is voor mensen die nog in commissariaten kunnen bijklussen”
Henk van der Kolk, voorzitter FNV Bondgenoten

TEGEN verhoging van de AOW-leeftijd

oud en gaat de grote babyboom-generatie langzaam richting de 65. Dat veroorzaakt de zogenoemde Grijsse Golf. Steeds minder werkenden zullen het basispensioen van deze grote groep grijzende mannen en vrouwen moeten gaan betalen. ‘Het wordt onbetaalbaar!’ roepen kabinet en werkgevers in koor. ‘Het hangt er maar net vanaf waar je de prioriteit legt’, weersprekt de vakbeweging. De discussie rond het ophogen van de pensioengerechtigde leeftijd raakt vele kanten van de arbeidsmarkt. Want doorwerken is misschien voor de groep hoger opgeleiden nog wel te doen, maar hoe zit het met de bouwvakkers, de metaalbewerkers, de medewerkers aan de lopende band, kortom de mensen die fysiek zwaar en ook niet al te boeiend werk verrichten? Bovendien: 55-plussers die werkloos raken, worden bij sollicitaties niet meer opge-

roepen. Ze zijn te oud, te duur, te weinig flexibel. Wil je aan de slag, krijg je de kans niet. En dan is er nog het gesteggel over het aantal uren dat de gemiddelde werknemer draait. Kan dat niet wat meer, mag er ietsje minder arbeidstijdverkorting en realiseren we ons in Nederland wel dat in de VS tien vakantiedagen per jaar heel gewoon is?

Tussen de oren

Uiteindelijk komt alles neer op de vraag hoe Nederland de verworvenheden van de afgelopen vijftig jaar kan blijven bekostigen nu mensen gemiddeld steeds ouder worden, en daardoor vaker een beroep doen op medische zorg. Arie Kraaijeveld, voormalig voorzitter van de werkgeversorganisatie FME (metalektro-industrie) vindt dan ook dat de AOW-leeftijd van 65 jaar “een ietsiepietsie” mag worden

opgetrokken. Met hoeveel maanden of jaren, daarover wil hij zich niet concreet uitlaten. “Toen ik 59 was, vroegen mensen al: hoe lang moet je nog? Maar zo denk ik zelf helemaal niet. De rigiditeit van de pensioengerechtigde leeftijd zit tussen de oren.” Henk van der Kolk, voorzitter van FNV Bondgenoten, ziet de AOW-leeftijd als het scharnierpunt waarop veel regelingen zijn gebaseerd. “Daar moeten we niet aan gaan morrelen, maar juist zorgen voor een meer gevarieerd patroon door flexibeler voorwaarden. Langer doorwerken mag, maar eerder stoppen ook.”

VOOR verhoging van de AOW-leeftijd

Vijf voorzitterschappen en vijf commissariaten heeft Arie Kraaijeveld (1943) onder zijn hoede. "Ik hou me aan de regels van Tabaksblat." Zeven jaar was hij voorzitter van de FME, de werkgeversorganisatie in de metaalektro-industrie. Sinds 1 april van dit jaar staat hij daar niet meer op de loonlijst, maar geniet hij van zijn prepensioen en zijn freelance werk. Hij is 62 jaar en wil voorlopig nog niet stoppen. "Ik ben pas gaan werken op mijn 25e. Die mensen die zo laat zijn gestart, moeten allemaal minstens tot hun 65e doorwerken, vind ik. Als ik tenminste gezond blijf. Mensen die op hun achttiende begonnen met werken, moeten we anders behandelen dan degenen die eerst nog een dure lange studie hebben gedaan. Die moeten doorwerken uit principiële overwegingen. Ik heb van het belastinggeld een dure opleiding gedaan. Voor één scheikundige kan men 25 juristen opleiden. Dat komt omdat er voor die studie dure apparatuur nodig is. Dat geldt ook voor de medische opleiding."

Zijn eigen bedrijfje Crowfield heeft hij bij de Kamer van Koophandel ingeschreven. "Dat is niet zo moeilijk hoor en het kost maar tachtig euro. Mensen die goed zijn in timmeren en stuken, doen dat ook. Alleen beginnen die daar meestal op jongere leeftijd mee en doen ze het zwart. In de bouw liggen ze 's middags in het busje naar huis lekker te slapen om 's avonds nog bij te beunen. Ik ken ze en heb ze in de afgelopen dertig jaar al vaak gezien." Kraaijeveld wil veel van zijn freelance werk blijven doen tot zijn zeventigste. Hij vindt dan ook dat parttime doorwerken na je 65e mogelijk moet zijn. "Dat hebben we in de metaal allang afgesproken. Daar kunnen ze al met hun 55e met pensioen. Er is eigenlijk geen specifieke leeftijd waarop men met pensioen kan gaan. Als je heel jong begint met werken, bijvoorbeeld op je achttiende, dan kun je op je 62e 70 procent van je loon ontvangen. Maar als je met 55 stopt, krijg je misschien maar honderdvijftig euro. Dat is weinig, maar je kunt ervoor kiezen om daarnaast een nieuwe baan te zoeken. Daar zit een hoop flexibiliteit in. In de

Arie Kraaijeveld, nu 62 jaar: "Ik heb voorzitterschappen, commissariaten en ik heb niet een eigen bedrijfje ingeschreven. Ik wil freelance werk blijven doen tot mijn zeventigste."

Parttime doorwerken

metaalindustrie kunnen werknemers tot hun zeventigste doorwerken. Dat hebben we drie jaar geleden al geregeld." De metaalindustrie is volgens Kraaijeveld niet per definitie een sector met zwaar werk. Het hangt van het bedrijf af en het type producten wat er wordt gemaakt. "We praten dan over hooguit 10 à 15 procent van de banen", zegt Kraaijeveld. "Je kunt ook tekenaar zijn bij zo'n bedrijf. Dan kan je een muisarm oplopen, maar dat is wel van een andere orde." Voor de werknemers met zwaar werk bestaat geen aparte prepensioenregeling. "We lichten ze wel voor dat ze misschien wat meer geld opzij moeten zetten, bijvoorbeeld via een levensloopregeling, zodat ze kunnen stoppen wanneer ze daar fysiek aan toe zijn. We gaan niet zeggen dat ze dat moeten doen, want dan kom je op het privé-terrein van mensen en daar heb ik echt een hekel aan. Als iemand ervoor kiest om elk jaar zes weken naar de Canarische

Eilanden te gaan, moet hij dat zelf weten. Maar dan moet hij later niet komen zeuren dat hij te weinig geld heeft om eerder te stoppen met werken. Werknemers met zwaar werken krijgen in onze sector een toeslag. Hoe zwaarder het werk, hoe meer toeslag. Daar kunnen ze van sparen."

Minder vakantie

De rigiditeit van de pensioengerechtigde leeftijd zit tussen de oren, vindt Kraaijeveld. "Doordat de AOW met 65 ingaat, zit in de hoofden van de Nederlanders dat je gestoord bent als je daarna nog doorwerkt. Ze denken ook dat zoiets niet meer zou mogen. Er zijn ook wel pensioenfondsen die van hun spaarders eisen dat ze met 65 ophouden met werken. Maar veelal heeft het met het denkproces te maken. Toen ik 59 was, vroegen mensen al: hoe lang moet je nog? Maar zo denk ik zelf helemaal niet."

Kraaijeveld vindt Nederlandse werknemers niet lui of niet hard genoeg werken. "De productiviteit in Nederland is niet laag, we horen wat dat betreft bij de betere landen in Europa. Ik vind wel dat we niet lang genoeg werken, maar dat mag niet worden verward met luiheid. In Duitsland zie je bijvoorbeeld dat in de nieuwe deelstaten de werknemers in de metaalindustrie 1900 uur per jaar werken. Ze krijgen 25 vakantiedagen. In Nederland ligt het urenantal op 1700. Bij de ouderen zelfs op 1600 uur. Boven de vijftig krijgen ze er elk jaar drie vakantiedagen bij en dat loopt op tot twintig vakantiedagen. Een zestigplusser heeft tien tot twaalf weken vakantie. Dat moet de komende jaren teruggebracht worden. Ik vind 25 à dertig vakantiedagen per jaar echt het maximum. Daar moeten we naar terug." Langer doorwerken moet gestimuleerd worden, zegt de voormalige werkgeversvoorzitter. Via cursussen en werkoverleg. Maar vooral ook

financieel. "We hebben nu in de metaalindustrie afgesproken dat mensen die 24 uur per jaar langer doorwerken, er 1,15 procent op vooruit gaan. En verder moet de werknemer ook een beetje in zichzelf investeren. Als je nog tien jaar te gaan hebt en je vind je werk niet meer zo interessant, dan kun je ook je hobby's uitbouwen. Investeren in je vrije tijd." De AOW wordt te duur, is Kraaijevelds heilige overtuiging. Straks wordt het zelfs onbetaalbaar voor de werkenden. "Daarom moeten we nu eigenlijk de AOW-leeftijd ietsiepietsie gaan optrekken. Elk jaar een maand erbij. We krijgen straks de babyboomers in de AOW en dat bedrag moet wel worden opgehoest."

info@crowfield.nu

"Ogen niet sluiten voor behoefte aan personeel"

Pensioenfonds PGGM beheert de pensioengelden van ruim een miljoen werknemers in de zorg- en welzijnssector. Het al dan niet ophogen van de AOW-leeftijd is in het bestuur geen actuele discussie, zegt woordvoerder Cor Brockhoven. "Maar we zijn wel gaan anticiperen op de aangekondigde afschaffing van de fiscale ondersteuning van het prepensioen." De prepensioenregeling bij PGGM verdwijnt. Daarvoor in de plaats komt er een nieuwe pensioenregeling met flexibele mogelijkheden. Zo kun je er straks voor kiezen. "65 wordt de spilleeftijd", zegt Brockhoven. "Daarbij is het mogelijk rond je 62e te stoppen met werken."

Dat is hoe dan ook later dan de huidige prepensioenregeling, waarin werknemers al op hun zestigste kunnen stoppen met werken. Brockhoven: "Veel werkgevers willen dat mensen langer doorwerken. We mogen onze ogen niet sluiten voor de behoefte aan personeel. Na 2020 ontstaat er een groter tekort aan mensen in de zorg. Wij kunnen daarin een rol vervullen. Maar de keuzevrijheid staat centraal, want je hebt ook te maken met zware beroepen. We hopen op veel maatwerk in de instellingen tussen werknemers en werkgevers. Een werknemer kan bijvoorbeeld na zijn 62e minder gaan werken in plaats van helemaal stoppen."

Dit jaar komt PGGM met een collectieve levensloopregeling. Het fonds is hierover in overleg met ABVAKABO FNV en de werkgeverspartijen. "We gaan ervan uit dat in heel veel CAO's levensloopregelingen worden afgesproken. Met ons levensloopproduct bieden we werknemers de mogelijkheid om tijdelijk verlof op te nemen. Bijvoorbeeld als je 38 bent en je wilt er drie maanden uit. Maar een werknemer kan er ook voor kiezen te sparen om bijvoorbeeld een jaar eerder te stoppen met werken." cor.brockhoven@pggm.nl

TEGEN verhoging van de AOW-leeftijd

Henk van der Kolk (1950), voorzitter FNV Bondgenoten sinds november 2002, wil als het even kan iets eerder dan zijn 65e met pensioen. "Ik denk wel dat ik een bezig bijtje ben dat hoe dan ook iets zal zoeken om te doen. En daar bedoel ik niet mee dat ik ga zitten vissen. Ik kan me voorstellen dat het een geleidelijke overgang wordt, bijvoorbeeld een paar dagen vakbondswerk en een paar dagen niets. Dat lijkt me ontzettend leuk: ik heb veel kennis en ervaring die ik kan overdragen aan een jonge lichterling. Het is waardevol om kennis te delen."

Eind 2008 loopt zijn tweede termijn als voorzitter af. Hij mag formeel bij de vakbeweging met zestig met pensioen. "Maar ik schat in dat die regeling gaat veranderen. Geïntegreerd pensioen is mogelijk binnen een traject van zestig tot 65 jaar. Dat is een mooie overgang. Wat ik na mijn 65e ga doen? Daar weet ik nog niks van. Ik zie me niet na m'n 65e nog op de payroll staan. Verder is het afhankelijk van gezondheid en interesses."

Ook Van der Kolk vindt dat parttime doorwerken na je 65e mogelijk moet zijn. "Ja, het moet mogelijk zijn om vóór, maar ook na je 65e te stoppen met werken. De AOW-leeftijd van 65 moet gehandhaafd als richtpunt, maar iemand mag ook eerder stoppen. Dan krijgt-ie wel minder geld. We moeten niet gaan morrelen aan de leeftijd van 65, maar we krijgen wel een meer gevarieerd patroon door flexibeler voorwaarden. We moeten niet een nieuw ijkpunt gaan kiezen. Waarom een AOW-leeftijd op 67 en niet op zeventig? Dat is leuk voor mensen die nog in commissariaten kunnen bijklussen. Maar de mensen om wie het gaat, willen absoluut met 65 of eerder stoppen. Dus: flexibiliseer het pensioenstelsel."

De discussie over betaalbaarheid noemt hij lारीekoek. "De premie loopt weliswaar op, maar kan wel degelijk betaald worden. Het is een kwestie van prioriteiten stellen. Uit enquêtes blijkt dat Nederlanders de AOW ontzettend belangrijk vinden. Dan moet je gaan kijken naar wie er mee betalen en of die groep breder kan worden. En kan de belastingdruk

Henk van der Kolk, nu 54 jaar: "Wat ik na mijn 65e ga doen? Daar weet ik nog niks van. Maar ik zie me niet na m'n pensioen nog op de payroll van de FNV staan."

Fulltime vrij

niet hoger? Natuurlijk wel, kijk maar naar Zweden. Zo beroerd is het daar niet."

Uit onderzoeken blijkt dat Nederland over dertig jaar de top van de vergrijzing heeft bereikt. Zouden dan nu al alle kosten duidelijk zijn? "Onzin", zegt Van der Kolk, "het Centraal Planbureau kan volgend jaar al niet voorspellen. Als gevolg van de globalisering krijg je een geweldige beweging richting internationale arbeidsmarkt. Je krijgt dus een volstrekt andere dimensie op de arbeidsmarkt. Ook van de voorspelling dat over een paar jaar ouderen nodig zijn op de arbeidsmarkt geloof ik helemaal niks. Dat is namelijk niet te voorspellen. Want er zijn zoveel werklozen, er vallen nog zoveel ontslagen en we krijgen steeds meer buitenlanders hier aan het werk."

Bonussen cashen

De categorie ouderen tussen 55 en 65 jaar moeten langer gaan doorwerken. Hun arbeidspar-

ticipatie was betrekkelijk laag, maar dat gaat volgens Van der Kolk nu de goede kant op. "We moeten daarnaast zorgen dat mensen ook langer kunnen doorwerken. De bulk van de vmbo'ers en mbo'ers vormen het hart van de economie. Die hebben het op een bepaalde leeftijd gehad met het werk. Werkgevers hebben hun mond vol over langer doorwerken, maar investeren in hun personeel: ho maar. Dat geldt voor de lager opgeleiden, maar ook voor de ict'ers. Her-, bij- en omscholing, dat ligt allemaal bij het oud papier. Als je roept dat er op macroniveau iets moet veranderen en het op microniveau laat afweten, moet je niet gek opkijken dat mensen er na veertig jaar uit willen."

De voorzitter van FNV Bondgenoten windt zich op over de mentaliteit van sommige topmanagers. "Al die ondernemers die bonussen zitten te cashen, commissariaten verzamelen en binnen het eigen bedrijf er niks van bakken...

Het is nogal aanmatigend om vanuit die positie te zeggen dat de bulk van Nederland moet veranderen, terwijl je er niet in wilt investeren. Geef de werknemer de ruimte om creatief met werk om te gaan. Begin met employability, eerder dan vijftig. Stimuleer dat de werknemer van baan verandert. Een goed ouderenbeleid begint op jonge leeftijd bij de eigen werkgever. En dat gebeurt nu nog niet."

Ook Van der Kolk vindt niet dat Nederland lui is of niet hard genoeg werkt. "In de uren dat we werken, zijn we ongelooflijk productief. In landen waar meer uren wordt gewerkt, zijn werknemers minder productief. Op dat punt scoren we hoog. We moeten niet alleen kijken naar de loonkosten, maar ook naar de infrastructuur zoals de toelevering van grondstoffen, transport etcetera. India en China zijn geweldige afzetmarkten, maar veel bedrijven zijn van een koude kermis thuisgekomen, juist vanwege dit soort zaken. Nederland moet uitkijken dat het zich niet over de kop werkt. Acht à negen uur overwerk per week is hier al heel gewoon. In Nederland worden meer overwerkte uren geteld dan in de VS. En de helft van die uren is onbetaald."

Op vrijwillige basis 24 uur per jaar langer door-

werken, zoals nu in de CAO van de metalectro-industrie is vastgelegd, ervaart Van der Kolk als maatwerk. "Dat vind ik een goede invulling van flexibiliteit. Toch moet je uitkijken dat dit niet teveel wordt gestimuleerd. Het probleem van werkdruk is dat het stress oplevert en het risico van opbranden. Bovendien vereisen de zorgtaken, de balans tussen werk en privé, ook flexibiliteit. De vraag is dus: hoever ga je ermee door?"

Ook hij noemt de AOW-leeftijd van 65 jaar niet objectief. Hij beschouwt het wel als scharnierpunt waarop heel veel regelingen zijn gebaseerd. "Maar het heeft geen eeuwigheids-waarde. Dat zeggen we ook niet. Maar of je in een maatschappij waarin al heel veel verandert het ijkpunt van 65 moet verleggen? Nee, flexibilisering is beter. Volgens een geleidelijk patroon."

henkkolk@bg.fnv.nl

English summary

For some people close to their pensionable age their last years of work are exhausting whilst others like to continue beyond their 65th year. Employers are now calling for older workers to continue for longer since retirement pensions are becoming too expensive. Employees, on the other hand, favour a more flexible approach in which they can choose whether to retire early or to continue working.

Soon, the Netherlands can expect a greying of the population with an enormous increase of pensioners. The former head of the employers' organisation of the metal-electronic industry, Arie Kraaijeveld, believes the pensionable age can be gradually increased in order to cover costs. He does not want to disclose by how many months or years this would be. "When I was 59 years people asked me how much longer I had to work, but I have never thought in that way. Retiring is all in the mind."

The chairman of the main Dutch trade union (FNV Bondgenoten), Henk van der Kolk, regards a pension age of 65 as proper. "We must not mess with that and see to it that we have more flexible terms. Working longer should be possible, but so should stopping earlier."